

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

Методичні вказівки

до практичних занять, самостійної та контрольної робіт
з дисципліни

«ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

*(для студентів 4 курсу заочної форми навчання
спеціальності 051 – Економіка)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2017

Методичні вказівки до практичних занять, самостійної та контрольної робіт з дисципліни «Фінанси підприємств міського господарства» (для студентів 4 курсу заочної форми навчання спеціальності 051 – Економіка) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : С. Ю. Юр'єва, Н. О. Волгіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 36 с.

Укладачі : канд. екон. наук, доц. **С. Ю. Юр'єва,**

ст. викл. **Н. О. Волгіна**

Рецензент

В. О. Костюк, кандидат економічних наук, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою економіки підприємства, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, протокол № 1 від 27.08.2015 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	8
3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	18
4 КОНТРОЛЬНА РОБОТА	21
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36

ВСТУП

Дисципліна «Фінанси підприємств міського господарства» входить до циклу професійної та практичної підготовки бакалаврів напряму підготовки 6.030504 – Економіка підприємства.

Метою викладання навчальної дисципліни «Фінанси підприємств міського господарства» є формування у студентів комплексу знань основ теорії та практичних навичок з фінансів підприємств міського господарства як необхідної складової фахової підготовки економістів.

Завданнями навчальної дисципліни є вивчення сутності й функцій фінансів підприємств міського господарства, фінансових ресурсів та джерел їх формування; пізнання особливостей фінансової діяльності та внутрішніх і зовнішніх фінансових відносин підприємств; оволодіння принципами фінансового аналізу та фінансового планування на підприємствах міського господарства; набуття навиків фінансових розрахунків.

1 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1 Фінанси підприємств міського господарства

Змістовий модуль 1 Фінансова оцінка ресурсів та організація фінансів підприємств, розрахункові та податкові відносини підприємств міського господарства

Тема 1 Основи фінансів підприємства

Фінанси підприємств у загальній системі фінансів, їх сутність. Фінансові відносини і фінансова діяльність підприємств. Організація та регулювання фінансової діяльності підприємств.

Тема 2 Організація грошових розрахунків підприємства

Грошові розрахунки в діяльності підприємств. Розрахунки за реалізовану продукцію (послуги) за допомогою готівки. Касове обслуговування. Організація безготівкових розрахунків. Принципи та вимоги організації безготівкових розрахунків. Форми безготівкових розрахунків: платіжні доручення, акредитивна, платіжними дорученнями – вимогами, чеками, векселями, розрахунки в порядку планових платежів, розрахунки через відділи факторингу та ін. Організація, переваги та недоліки кожної форми безготівкових розрахунків.

Тема 3 Грошові потоки, доходи і витрати на підприємствах міського господарства

Характеристика і склад грошових надходжень підприємства. Доходи (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг. Поняття виручки від реалізації продукції (послуг). Фактори, що впливають на обсяг виручки від реалізації. Витрати підприємств міського господарства. Планування виручки від реалізації продукції. Доходи від фінансово-інвестиційної та іншої діяльності. Формування валового і чистого доходу.

Тема 4 Формування і розподіл прибутку підприємств міського господарства

Прибуток як фінансовий результат господарської діяльності підприємств міського господарства. Визначення прибутку підприємства. Фактори, що впливають на обсяг прибутку. Поняття загального (балансового) прибутку та його склад. Розподіл та використання прибутку. Чистий прибуток підприємства та його використання. Фонди нагромадження та споживання. Нерозподілений прибуток, його призначення. Управління формуванням прибутку. Планування прибутку. Аналіз прибутку як необхідність для прийняття керівництвом підприємства рішень з питань фінансового планування та використання фінансових ресурсів.

Тема 5 Оподаткування підприємства

Сутність оподаткування підприємств і податкова система. Податки та їх функції. Система оподаткування підприємств. Чинний порядок оподаткування прибутку. Непрямі податки, які сплачують підприємства. Місцеві податки і збори. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Змістовий модуль 2 Управління фінансовими ресурсами та фінансовими потоками на підприємствах міського господарства

Тема 6 Оборотні кошти

Сутність і основи організації оборотних коштів. Особливості складу та структури основних фондів підприємств міського господарства. Нормування оборотних коштів. Норма та норматив власних оборотних коштів, їх сутність та призначення. Приріст (скорочення) нормативу власних оборотних коштів. Методи планування нормативу власних оборотних коштів. Джерела формування та поповнення оборотних коштів. Власні кошти і кредити банків. Показники й аналіз ефективності використання оборотних коштів.

Тема 7 Кредитування підприємств міського господарства

Види кредитів. Класифікація кредитів. Принципи й об'єкти кредитування. Особливості кредитування у міському господарстві. Лізингове кредитування підприємств. Державне кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.

Тема 8 Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

Сутність основних засобів та їх відтворення. Особливості складу та структури основних фондів підприємств різних галузей міського господарства. Планування амортизаційних відрахувань. Методи і методики розрахунку амортизації.

Тема 9 Оцінювання фінансового стану підприємств міського господарства

Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Показники фінансового стану підприємства. Фінансовий аналіз на підприємстві. Види аналізу: попередній, фінансової сталості, ліквідності балансу, фінансових коефіцієнтів, фінансових результатів, коефіцієнтів рентабельності та ділової активності. Фінансова стратегія - генеральний план дій із забезпечення підприємства коштами. Розробка заходів щодо формування фінансової стратегії підприємства.

Тема 10 Фінансове планування на підприємствах міського господарства

Зміст, завдання і методи фінансового планування. Зміст і порядок складання фінансового плану підприємства. Види фінансових планів за терміном їх дії. Фінансові аспекти розробки розділів бізнес-плану підприємства. Фінансове планування діяльності підприємства. Баланс доходів та видатків підприємства (фінплан), його сутність та завдання. Термін дії. Склад і структура балансу доходів і видатків. Розділи та статті доходів і видатків: їх сутність, методики розрахунків. Порядок складання і затвердження фінплану підприємств. Методи перевірки правильності складання фінансового плану. Значення таблиці для перевірки «Шахматка».

Оперативне фінансове планування. Платіжний календар, касовий план, план короткотермінових кредитів. Сутність, зміст і призначення оперативних фінансових планів.

Тема 11 Фінансова санація і банкрутство підприємств

Фінансова санація підприємств, її економічний зміст і порядок проведення. Фінансова криза на підприємстві: симптоми й фактори, що її спричиняють. План санації. Сутність санаційного аудиту й етапи його проведення. Форми фінансової санації. Внутрішні джерела фінансової санації. Санація балансу. Санація з залученням коштів власників підприємства. Альтернативна санація. Економіко-правові аспекти санації. Санація шляхом реорганізації (реструктуризації). Приховане, фіктивне й зумисне банкрутство.

Структура навчальної дисципліни

Змістові модулі та теми	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	Зокрема				Усього	Зокрема			
		лек	лаб	пр	срс		лек	лаб	пр	срс
МОДУЛЬ 1 Фінанси підприємств міського господарства (семестр 8)										
Змістовий модуль1 Фінансова оцінка ресурсів та організація фінансів підприємств, розрахункові та податкові відносини підприємств міського господарства										
Тема 1						7	1	—	—	6
Тема 2						7	1	—	1	6
Тема 3						7	1	—	1	5
Тема 4						7	1	—	1	5
Тема 5						7	—	—	—	6
Разом за ЗМ 1						35	4	—	3	28
Змістовий модуль 2 Управління фінансовими ресурсами та фінансовими потоками на підприємствах міського господарства										
Тема 6						6	1	—	—	5
Тема 7						6	1	—	—	5
Тема 8						6	1	—	1	5
Тема 9						7	1	—	—	5
Тема 10						6	—	—	1	5
Тема 11						6	—	—	1	5
Разом за ЗМ 2						37	4	—	3	30
Індивідуальне завдання										
Інд. завдання (ІЗ) РГЗ	18	—	—	—	18	18	—	—	—	18
Усього годин	18	—	—	—	18	18	—	—	—	18
Разом	90	10	—	20	60	90	8	—	6	76

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно до сформульованих завдань.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок тих, хто навчається, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення, розв'язання контрольних завдань, їх перевірку і оцінювання. Оцінки, які отримують студенти за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні поточної модульної оцінки з даної навчальної дисципліни.

Теми практичних занять наведено нижче.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 2 Організація грошових розрахунків підприємства	1
2	Тема 3 Грошові потоки, доходи і витрати на підприємствах міського господарства	1
3	Тема 4 Формування і розподіл прибутку підприємств міського господарства	1
4	Тема 8 Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	1
5	Тема 10 Фінансове планування на підприємствах міського господарства	1
6	Тема 11 Фінансова санація і банкрутство підприємств	1
Усього годин		6

Перелік задач для розв'язання під час практичних занять наведений нижче.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 Фінансова оцінка ресурсів та організація фінансів підприємств, розрахункові та податкові відносини підприємств міського господарства.

Практичне заняття № 1

на тему: «Організація грошових розрахунків підприємства»

Питання для теоретичної підготовки

1. Грошові розрахунки в діяльності підприємств.
2. Безготівкові операції та розрахунки.

Задачі для розв'язування

Задача 1. Підприємство А придбало облігації державної позики на загальну суму 20 000 грн. під 24 % річних строком на 3 місяці. Через 2 місяці підприємство А розрахувалося із заводом «Б» облігаціями державної позики.

Дохід за облігаціями державної позики нараховується щомісяця.

Визначити суму контракту між підприємством А та «Б». Який додатковий прибуток отримає завод «Б» у результаті цього контракту?

Задача 2. Протягом операційного дня 15.03 підприємство отримало такі кошти:

- 1) касову виручку від реалізації готової продукції в сумі 3 275 грн;
- 2) повернення підзвітних сум готівкою на суму 981,50 грн;
- 3) премію участі в аукціоні на суму 2500 грн

Підприємство в лютому мало тимчасово вільні кошти на загальну суму 10 000 грн, які 04.02 було покладено на депозитний рахунок банку під 24 % безстроково на невизначений термін. Для здійснення платежів 15.03 підприємство відкликала депозитні кошти разом з нарахованими відсотками. Станом на 15.03 підприємство доходу від депозиту не отримувало.

Визначити надходження на поточний рахунок.

Задача 3. Підприємство МП «Мрія» в рахунок своєї заборгованості перед банком за неповернений кредит оформило вексель строком на 3 місяці під 36 % річних. Банк, купуючи комп'ютерну техніку через 2 місяці після оформлення векселя, розрахувався з фірмою «Інтертехніка» векселем, перевівши його на суму 10 600 грн.

Яка первісна вартість векселя? Яку суму отримає «Інтертехніка» від МП «Мрія» після інкасації векселя по закінченні терміну його дії?

Задача 4. Кінцевий розрахунок із заробітної плати та підзвітними особами припадає на 19 число кожного місяця.

Станом на 19.07 підприємству необхідно здійснити такі виплати та платежі:

- 1) заробітна плата в сумі 35 900 грн;
- 2) витрати на відрядження, що становлять 14 135 грн;
- 3) на господарські потреби – у сумі 9 000 грн;
- 4) прибутковий податок із заробітної плати – у розмірі 6 400 грн;
- 5) платежі в бюджеті із заробітної плати (нарахування (з фондів підприємства) та відрахування (безпосередньо з заробітної плати)).

Яка сума коштів має бути у підприємства на поточному рахунку станом на 19.07 з урахуванням платежів до бюджету? Яка сума коштів буде оформлена за чеком на отримання готівки в банку?

Задача 5. Протягом операційного дня 15.03 підприємство отримало такі кошти:

- 1) касову виручку від реалізації готової продукції – 2 575 грн;
- 2) повернення підзвітних сум готівкою на суму 2 815 грн;
- 3) премію від участі в аукціоні на суму 500 грн.

Підприємство в лютому мало тимчасово вільні кошти на загальну суму 8 000 грн, які були 04.02 покладені на депозитний рахунок банку під 24 % безстроково на невизначений термін. Для здійснення платежів 15.03 підприємство відкликала депозитні кошти з нарахованими відсотками. Станом на 15.03 підприємство доходу не отримало.

Визначити надходження на поточний рахунок.

Практичне заняття № 2

на тему: «Грошові потоки, доходи і витрати на підприємствах міського господарства»

Питання для теоретичної підготовки

1. Характеристика і склад грошових надходжень підприємств.
2. Доходи від операційної діяльності.
3. Формування валового і чистого доходу.

Задачі для розв'язання

Задача 1. На основі наведених даних визначити доходи від основної операційної діяльності та від надзвичайних подій: надійшло страхове відшкодування за збитки від стихійного лиха – 200 грн.; реалізовано продукції з відстрочкою платежу 3 дні – 3 500 грн; надано послуг – 2 500 грн; отримано дохід від реалізації основних фондів – 3 400 грн; надійшло відшкодування від технічних аварій – 1 500 грн; здійснено для замовників ремонтні роботи на загальну суму 5 650 грн.

Задача 2. На основі наведених даних визначити доходи від іншої операційної діяльності та від фінансових операцій: дохід від інвестицій в асоційовані підприємства – 1 000 грн; дохід від реалізації іноземної валюти – 350 грн.; одержані штрафи, пені, неустойки – 250 грн; дохід від спільної діяльності – 500 грн; отримані відсотки за облігаціями – 650 грн; виручка від реалізації продукції – 2 000 грн; дохід від реалізації основних фондів – 1 400 грн.

Задача 3. На основі наведених даних розрахувати операційні Cash flow прямим методом: сплата відсотків за користування позиками – 1 000 грн; грошові видатки на утримання персоналу – 1 500 грн; грошові надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 15 000 грн; інші грошові

надходження, які не належать до інвестиційної та фінансової діяльності, – 5 000 грн; грошові виплати за сировину, матеріали, послуги – 10 000 грн; отримані відсотки за облігаціями – 650 грн; дохід від реалізації іноземної валюти – 350 грн; дохід від інвестицій в асоційовані підприємства – 1 000 грн; сплата податку на прибуток – 350 грн.

Задача 4. На основі наведених даних розрахувати операційні Cash flow непрямим методом: доходи, не пов'язані з грошовими надходженнями – 1 000 грн; виручка від реалізації продукції – 2 000 грн; приріст оборотних активів – 1 500 грн; чистий прибуток від операційної діяльності – 1 500 грн; витрати, не пов'язані з грошовими виплатами – 5 000 грн; збільшення поточних зобов'язань – 1 000 грн; одержані штрафи, пені, неустойки – 250 грн.

Задача 5. На основі наведених даних розрахувати виручку від реалізації товарів прямим методом: обсяг виробництва товарів А та Б, відповідно – 1 000 шт та 900 шт; залишок товарів на початок періоду – 100 шт та 120 шт, а на кінець – 150 шт та 60 шт; витрати на оплату праці за звітний рік, відповідно – 1 000 грн та 1 200 грн, а вартість використаної сировини – 12 000 грн та 8 000 грн; ціна товару А – 30,0 грн / шт, а товару Б – 25,0 грн / шт.

Практичне заняття № 3

на тему: «Формування і розподіл прибутку підприємств міського господарства»

Питання для теоретичної підготовки

1. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Формування прибутку підприємства.
2. Методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.
3. Розподіл і використання прибутку.
4. Сутність і методи розрахунку рентабельності.

Задачі для розв'язання

Задача 1. Грошові надходження від споживачів продукції підприємства – 873,5 тис. грн, у т. ч. у рахунок погашення дебіторської заборгованості – 119,2 тис. грн. Визнана у звітному періоді дебіторська заборгованість склала 124,7 тис. грн. Сума матеріальних витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом у звітному періоді, становить 598,7 тис. грн. Сума нарахованого податку на прибуток підприємства – 67,5 тис. грн. Визначити величину чистого прибутку за звітний період (продукція підприємства не є підакцизною).

Задача 2. Визначити прибуток підприємства за фінансовими операціями, використовуючи наступну інформацію про результат його діяльності у звітному періоді. Здійснено покриття збитку від спільної діяльності після її

припинення на суму 72,5 тис. грн. Сплачено власникам 65,0 тис. грн як грошові дивіденди, у т. ч. нерезиденту – 28,0 тис. грн. Проведено уцінку фінансової інвестиції в асоційоване підприємство на 42,5 тис. грн. Сплачено процентів (купонних платежів) за облігаціями – 39,0 тис. грн. Отримано відсотків (купонних платежів) за облігаціями – 13,5 тис. грн.

Задача 3. Яку суму нерозподіленого прибутку підприємство може спрямувати на фінансування інвестиційних проектів після виплати стабільних дивідендів, враховуючи такі дані? Підприємство випускало лише прості акції в кількості 20 тис. шт. З результатами діяльності у звітному році прибуток становив 170 тис. грн, нарахований до сплати податок на прибуток – 52,5 тис. грн. З чистого прибутку здійснюється відрахування до резервного капіталу в розмірі 6 %. У попередніх періодах як дивіденди підприємство виплачувало 2,5 грн на акцію.

Задача 4. Розрахуйте необхідні показники і виконайте факторний аналіз рентабельності капіталу господарюючого суб'єкта. У процесі аналізу визначте ступінь впливу на рівень рентабельності капіталу таких факторів: розміру прибутку на гривню виручки; коефіцієнт оборотності обігових засобів; фондівіддачі основних фондів; фондівіддачі нематеріальних активів.

Вихідні дані наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Вихідні дані

Показники	Період		Зміна
	базисний	звітний	
Прибуток, тис. грн	9600,0	11340,0	
Виручка, тис. грн	60000,0	70000,0	
Розмір прибутку в розрахунку на одну гривню виручки, грн			
Середній залишок оборотних засобів, тис. грн	5000,0	5385,0	
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	37500,0	38890,0	
Середньорічна вартість нематеріальних активів, тис. грн	400,0	500,0	
Загальна сума капіталу, тис. грн			
Рівень рентабельності капіталу, %			
Коефіцієнт оборотності обігових засобів, обертів			
Фондовіддача основних фондів, грн / грн			
Фондовіддача нематеріальних активів, грн / грн			

Задача 5. На основі наведених нижче даних визначити величину чистого та нерозподіленого прибутку підприємства. У звітному періоді чиста виручка від реалізації продукції становила 840 000 грн; грошові витрати на виробництво

та реалізацію товарної продукції – 475 000 грн, величина нарахованої амортизації – 145 000 грн, нарахований до сплати податок на прибуток за звітний період – 90 000 грн; ПДВ – 120 000 грн; у зв'язку з виплатою грошових дивідендів за попередній період підприємство нарахувало та сплатило до бюджету податок у сумі 40 000 грн; відповідно до статутних документів здійснено відрахування до резервного капіталу – 15 % виплата грошових дивідендів не передбачалася.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 Управління фінансовими ресурсами та фінансовими потоками на підприємствах міського господарства

Практичне заняття № 4

на тему: «Фінансове забезпечення відтворення основних засобів»

Питання для теоретичної підготовки

1. Виробничі засоби підприємства.
2. Форми обліку та методи оцінки основних засобів підприємства.
3. Знос та амортизації основних засобів.
4. Сутність відтворення основних засобів.
5. Капітальні вкладення підприємства: економічна сутність, структура.
6. Джерела фінансування капітальних вкладень підприємства.
7. Бюджетування капітальних вкладень підприємства.
8. Методи і показники оцінки ефективності капітальних вкладень підприємства.

Задачі для розв'язування

Задача 1. Вартість основних засобів підприємства на початок року становила 1 376,0 тис. грн, чисельність працівників – 176 осіб, на кінець року – відповідно 1 420,0 тис. грн і 160 осіб. Визначити фондоозброєність на початок і кінець року, прокоментувати її зміни.

Задача 2. На базі даних про наявність і рух основних засобів (див. табл. 2.2) визначити показники руху основних засобів підприємства.

Таблиця 2.2 – Основні засоби

Показники	На початок року, тис. грн	На кінець року, тис. грн
Основні засоби	65,3	82,2
Знос основних засобів	52,9	55,9
Надійшло основних засобів у звітному році		18,3
Вибуло основних засобів у звітному році		1,4

Задача 3. Визначити структуру основних засобів підприємства на початок і кінець року за даними таблиці 2.3. Зробити висновки. Структура основних засобів на кінець року стала більш прогресивнішою чи ні?

Таблиця 2.3 – Основні засоби підприємства

Групи основних засобів, тис. грн	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	абс.	відн.
Будинки, споруди та передавальні пристрої	3833,2		3894,0			
Машини та обладнання	609,2		475,9			
Транспортні засоби	328,9		293,9			
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	13,7		9,6			
Інші основні засоби	3,7		3,7			
Малоцінні необоротні матеріальні активи	32,9		18,0			
Разом						

Задача 4. Визначити суму амортизаційних відрахувань 6-го року експлуатації обладнання (прямолінійним, кумулятивним методом, подвійного зменшення залишкової вартості), якщо первісна вартість ОФ становить 86 тис. грн, а строк експлуатації – 8 років.

Задача 5. За даними підприємства «Б», за звітний рік маємо таку інформацію:

- залишкова вартість основних виробничих засобів на кінець року дорівнює 1 275 тис. грн, що на 25 % більше, ніж на початок звітного періоду;
- коефіцієнт зносу основних виробничих засобів на початок та на кінець року становив, відповідно, 49 та 44 %;
- вартість уведених за рік основних засобів дорівнювала 135 тис. грн;
- коефіцієнт приросту основних засобів на заводі «Буддеталь» у 2016 році був на рівні 0,05.

Визначити коефіцієнт вибуття основних виробничих засобів підприємства у звітному році.

Задача 6. Визначити, який з прискорених методів нарахування амортизаційних відрахувань (кумулятивний чи прискореного зменшення залишкової вартості) доцільно застосовувати підприємству стосовно придбаного основного засобу первісною вартістю 58 тис. грн, якщо воно бажає амортизувати 60 % первісної вартості об'єкта протягом перших 3-х років експлуатації основного засобу? Підприємство встановило термін корисного використання на рівні 7 років, ліквідаційну вартість – у розмірі 4,8 тис. грн. Розрахувати залишкову вартість основного засобу за двома прискореними методами амортизації на кінець четвертого року експлуатації об'єкта.

Практичне заняття № 5
на тему: «Фінансове планування на підприємствах
міського господарства»

Питання для теоретичної підготовки

1. Сутність фінансового плану підприємства та методи його розробки.
2. Методичні засади розробки плану доходів та витрат підприємства.
3. План надходження та використання грошових коштів.
4. Методичні підходи до розробки балансового плану підприємства.

Задачі для розв'язування

Задача 1. На підставі вихідної інформації складіть план доходів та витрат підприємства: дохід від реалізації продукції – 30 173, 5 тис. грн, податок на додану вартість – 4 046, 3 тис. грн, витрати на придбання сировини та матеріалів – 11 230,0 тис. грн, витрати на утримання основних засобів – 1 085,1 тис. грн, витрати на оплату праці – 3 205,4 тис. грн, податкові платежі, що включено до витрат операційної діяльності 1 209,0 тис. грн, інші витрати – 7 953,5 тис. грн, податкові платежі, що сплачуються за рахунок прибутку – 18,0 %.

Задача 2. На підставі вихідної інформації визначте потребу підприємства у власних оборотних коштах на плановий період. Плановий річний обсяг випуску продукції в цінах реалізації без ПДВ – 2 360 тис. грн; частка собівартості в ціні продукції без ПДВ – 90 %; норматив запасів сировини і матеріалів – 90 днів; норматив запасів готової продукції – 30 днів; норматив грошових коштів – 10 днів; інші оборотні активи на плановий період визначені в сумі – 60 тис. грн; відповідно до договору постачання сировини та матеріалів кредиторська заборгованість становить 850,0 тис. грн; інша кредиторська заборгованість – 20 тис. грн; сума короткострокового кредиту банку в плановому році – 90 тис. грн.

Задача 3. На основі розробки плану формування і використання фінансових ресурсів підприємства визначити необхідний розмір залучення позикових коштів (кредиторської заборгованості), якщо відомо, що у плановому році: чистий прибуток – 25,0 тис. грн; амортизаційні відрахування – 13,0 тис. грн; приріст потреби у власних оборотних коштах – 22,0 тис. грн; приріст кредиторської заборгованості, яка постійно знаходиться в розпорядженні підприємства – 4,0 тис. грн; залишок грошових коштів на початок періоду – 8,0 тис. грн; інвестиції на модернізацію діючих основних фондів – 51,0 тис. грн; залучення банківських кредитів – 30,0 тис. грн; погашення основного боргу по банківських кредитах – 27,0 тис. грн; погашення основного боргу по інших зобов'язаннях – 16,0 тис. грн; випуск акцій – 50, 0 тис. грн; інвестиції в нові реальні проекти – 52,0 тис. грн; залишок грошових засобів на кінець року – 10,0 тис. грн.

Задача 4. На підставі вихідної інформації визначте приріст кредиторської заборгованості, що постійно знаходиться у розпорядженні підприємства. Плановий фонд оплати праці на квартал визначено на рівні 5 700 тис. грн. Заробітна платня виплачується робітникам 4-го числа кожного місяця. Нарахування на заробітну плату за діючими нормативами становить 36,8 %. На початок кварталу розмір кредиторської заборгованості, що постійно знаходиться у розпорядженні підприємства, становив 170,0 тис. грн.

Задача 5. На основі плану формування та використання фінансових ресурсів підприємства визначте необхідний розмір залучення позиковий коштів (кредитів банку). Щодо планів підприємства на наступний період відомо: а) інвестиції у приріст обігових активів передбачені у розмірі 12,0 тис. грн, реконструкцію та модернізацію діючих основних засобів – 7,0 тис. грн; інноваційні інвестиції – 10,0 тис. грн; б) інші напрямки використання фінансових ресурсів – 4,0 тис. грн; в) чистий прибуток, що направлений на виробничий розвиток підприємства – 11,3 тис. грн; г) амортизаційні відрахування – 10,0 тис. грн; д) залучення власних фінансових ресурсів з інших джерел передбачено у розмірі 3,5 тис. грн; є) залишок коштів на початок періоду – 2,0 тис. грн; на кінець – 1,8 тис. грн.

Практичне заняття № 6

на тему: «Фінансова санація і банкрутство підприємств»

Питання для теоретичної підготовки

1. Санація підприємства як інструмент протидії банкрутству. Умови, форми та інструменти проведення санації.
2. Класифікація досудових санаційних заходів.

Задачі для розв'язування

Задача 1. Визначте сумарний санаційний прибуток акціонерного товариства, якщо планом санації передбачено реалізацію таких операцій з фінансової реструктуризації:

- пролонгація 12 місяців поточних зобов'язань перед комерційним банком на загальну суму в 78,5 тис. грн;
- урегулювання заборгованості з оплати отриманих напівфабрикатів перед постачальником на загальну суму 62,5 тис. грн через відступлення боргової вимоги номіналом 38,5 тис. грн та списання решти суми;
- списання нарахованих, але не виплачених власникам підприємства грошових дивідендів на суму 8,5 тис. грн;
- непокритий збиток підприємства за даними бухгалтерського обліку становить 138,5 тис. грн, збиток за даними податкового обліку, що був накопичений та непокритий за результатами останніх 4-х податкових періодів (років) – 43,8 тис. грн.

Задача 2. Визначте, виходячи з таких даних, суму ліквідаційних дивідендів, які отримає учасник товариства з обмеженою відповідальністю при ліквідації останнього за рішенням власників. Частка учасника в статутному капіталі ТОВ становить 40 %. Статутний капітал ТОВ сформовано в сумі 165,0 тис. грн і повністю оплачений. Ринкова вартість активів товариства становить 764,55 тис. грн, власний капітал – 231,75 тис. грн, у тому числі непокритий збиток – 38,75 тис. грн.

Задача 3. На підставі вихідної інформації оцініть варіанти управлінських рішень щодо фінансової підтримки економічного розвитку підприємства.

Таблиця 2.4 – Вихідна інформація, тис. грн

Показники	Базовий варіант	Варіанти зміни фінансової стратегії	
		Зміна структури активів	Зміна структури капіталу
1 Обсяг реалізації продукції	1200,0	1200,0	1200,0
2 Сума чистого прибутку	70,0	70,0	70,0
3 Сума чистого прибутку, що направлена на розвиток виробництва	35,0	20,0	20,0
4 Середній розмір активів підприємства, всього	600,0	680,0	600,0
у тому числі: необоротні активи	400,0	480,0	400,0
оборотні активи	200,0	200,0	200,0
5 Середній розмір власного капіталу	300,0	340,0	380,0
6 Середній розмір позикового капіталу	300,0	340,0	220,0

Задача 4. На підставі наведеної вихідної інформації (див. табл. нижче) визначити, чи сприятимуть заходи, що наведені нижче, фінансовій стабілізації підприємства.

Із метою поліпшення фінансового стану підприємства впродовж планового періоду пропонується здійснити: реалізацію окремих інструментів портфеля довгострокових фінансових вкладів на загальну суму 50,0 тис. грн, скоротити розмір страхових та сезонних запасів товарно-матеріальних цінностей до кінця планового періоду на загальну суму 60,0 тис. грн, здійснити низку заходів, що забезпечать зростання нерозподіленого прибутку на 40,0 тис. грн, повернути короткострокових кредитів банків на загальну суму 28,0 тис. грн та скоротити поточні фінансові зобов'язання підприємства. Висновок обґрунтуйте.

Таблиця 2.5 – Вихідна інформація щодо стану майна та капіталу підприємства за звітний період, тис. грн

Показники	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
<i>Актив</i>		
Необоротні активи		
Оборотні активи, всього		
у тому числі		
Баланс		
<i>Пасив</i>		
Власний капітал		
Довгострокові зобов'язання		
Поточні зобов'язання, всього		
у тому числі короткострокові кредити банків		
Інші поточні зобов'язання		
Баланс		

3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента – це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять.

Метою самостійної роботи студента є : засвоєння програми дисципліни шляхом поглибленого вивчення теоретичного матеріалу; формування самостійних висновків щодо деяких теоретичних положень; виконання необхідних розрахунків та аналізу щодо виробничо-господарської діяльності підприємства.

До кожної теми курсу додаються відповідні запитання і завдання для самоперевірки.

Розподіл часу самостійної роботи студентів наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Розподіл часу самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	Тема 1 Основи фінансів підприємств	6
2	Тема 2 Організація грошових розрахунків підприємства	6
3	Тема 3 Грошові потоки, доходи і витрати на підприємствах міського господарства	5
4	Тема 4 Формування і розподіл прибутку підприємств МГ	5
5	Тема 5 Оподаткування підприємства	6
6	Тема 6 Оборотні кошти	5
7	Тема 7 Кредитування підприємств міського господарства	5

1	2	3
8	Тема 8 Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	5
9	Тема 9 Оцінювання фінансового стану підприємств міського господарства	5
10	Тема 10 Фінансове планування на підприємствах міського господарства	5
11	Тема 11 Фінансова санація і банкрутство підприємств	5
Разом годин		58
Контрольна робота		18
Усього годин		76

Запитання і завдання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття «фінанси підприємства».
2. Які групи грошових відносин належать до фінансів?
3. Дайте визначення сутності фінансових ресурсів підприємств МГ.
4. Наведіть класифікацію фінансових ресурсів.
5. Які ресурси є власними фінансовими ресурсами?
6. Які ресурси належать до зовнішніх джерел фінансових ресурсів?
7. Дайте визначення поняття «фінансовий механізм».
8. Дайте визначення поняття «фінансові інструменти».
9. Охарактеризуйте особливості організації фінансів у міському господарстві.
10. Назвіть основні завдання і функції фінансової служби підприємств.
11. Визначити сутність грошового обороту підприємства.
12. Визначити сутність безготівкових розрахунків і сфери їх застосування.
13. Охарактеризуйте сутність готівкових розрахунків і сферу їх застосування в міському господарстві.
14. Охарактеризуйте організацію безготівкових розрахунків.
15. Як формуються грошові надходження підприємства відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку?
16. Чим відрізняється звичайна діяльність підприємства від надзвичайної діяльності (події)?
17. Які складові надходжень від операційної діяльності підприємства?
18. Які операції пов'язані з інвестиційною діяльністю підприємства?
19. У чому відмінність чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) від валового доходу?
20. Назвіть причини появи у підприємства дебіторської та кредиторської заборгованості.
21. У чому сутність капітальних (реальних) та фінансових інвестицій?
22. Розкрийте сутність прибутку підприємства.

23. Назвіть складові загального прибутку підприємств міського господарства та охарактеризуйте їх.
24. Як визначається прибуток підприємства від операційної діяльності?
25. За якими напрямками використовується прибуток підприємства?
26. Які фактори впливають на зміну собівартості продукції? Виділіть основні етапи розподілу прибутку підприємства.
27. Розкрийте сутність показника рентабельності.
28. Як визначається рентабельність підприємства, окремих видів продукції (робіт, послуг)? Наведіть інші показники рентабельності. Як вони визначаються?
29. Поняття системи та принципів оподаткування.
30. Охарактеризуйте економічну сутність непрямих податків.
31. Платники, об'єкт і база оподаткування, терміни сплати до бюджету податку на додану вартість.
32. Платники, об'єкти та порядок сплати акцизного збору до бюджету України.
33. Поняття й розрахунок валового та скоригованого валового доходу суб'єкта господарювання.
34. Розкрийте сутність оборотних коштів підприємства.
35. Назвіть особливості оборотних коштів підприємств міського господарства.
36. У чому полягає сутність методики розрахунку потреби в оборотних коштах прямим (нормативним) методом?
37. Які власні джерела використовують підприємства МГ при формуванні оборотних коштів?
38. Які способи залучення коштів інших суб'єктів господарювання для формування оборотних коштів використовують підприємства МГ?
39. Охарактеризуйте показники, якими визначається ефективність використання оборотних коштів.
40. Назвіть об'єкти коротко- і довгострокового кредитування підприємств МГ.
41. Назвіть ознаки класифікації кредитів.
42. Які організації здійснюють кредитування підприємств? Назвіть кредитні послуги банків.
43. Назвіть порядок банківського кредитування.
44. Які чинники впливають на величину відсоткової ставки за кредит?
45. Що таке комерційний кредит? Його переваги й недоліки.
46. Що таке лізинг? Назвіть його переваги й недоліки.
47. Охарактеризуйте сутність механізму укладення і реалізації лізингової угоди підприємства із банком або лізинговою компанією.
48. Охарактеризуйте склад і структуру основних засобів підприємств міського господарства.
48. Які фактори впливають на структуру основних засобів?
49. Дайте визначення поняття «нематеріальні активи».

50. Охарактеризуйте відтворення основних засобів.
51. Визначте поняття «амортизація», назвіть методи нарахування амортизаційних відрахувань.
52. Охарактеризуйте сутність прискореного методу нарахування амортизаційних відрахувань.
53. Дайте характеристику порядку фінансування витрат на поліпшення основних засобів підприємств.
54. Дайте визначення поняття «фінансовий стан підприємства».
55. Назвіть основну мету оцінки фінансового стану підприємства.
56. Які види аналізу включає аналіз фінансового стану підприємства?
57. Назвіть методи проведення аналізу фінансового стану підприємства?
58. Що являють собою фінансові коефіцієнти, для чого вони використовуються?
59. Які фінансові коефіцієнти використовують для аналізу ліквідності балансу?
60. Охарактеризуйте роль і значення фінансового планування в умовах ринкової економіки.
61. Які основні завдання фінансового планування?
62. Які методи застосовують в практиці фінансового планування?
63. Сутність фінансової стратегії підприємства. Фінансова політика.
64. Призначення прогнозу про прибутки і збитки. Методи його складання.
65. Сутність поточного фінансового планування.
67. Які дані використовують для розрахунку грошового потоку операційної діяльності?
68. Дайте визначення поняття «фінансова криза».
69. Які фактори можуть зумовити фінансову кризу?
70. Охарактеризуйте види криз.
71. Назвіть фази фінансової кризи.
72. Дайте визначення поняття «санация».
73. Назвіть основні етапи проведення фінансової санації.

4 КОНТРОЛЬНА РОБОТА

При вивченні даної дисципліни навчальним планом передбачено виконання студентами заочної форми навчання контрольної роботи.

Контрольна робота – один з видів індивідуального завдання, яке має за мету закріплення теоретичних знань з курсу та розвиток у студентів навичок розрахунків основних показників роботи та планування діяльності підприємств міського господарства.

Контрольна робота передбачає виконання 3-х завдань:

1. Визначення доходу комунального підприємства.
2. Визначення витрат на виробництво та реалізацію послуг (собівартості) комунального підприємства
3. Визначення фінансового результату діяльності підприємства.

Для наочного представлення показників роботи підприємства використати графічний метод.

Зміст та рекомендації щодо виконання контрольної роботи наведено нижче.

Завдання № 1 Визначення доходу комунального підприємства

1.1 Використовуючи методику нормативного методу планування (методу прямих розрахунків) на базі вихідних даних особистого варіанту (визначається за останньою цифрою залікової книжки) таблиця 4.1.1 визначити суму виручки від реалізації механізованої пральні на поточний рік.

1.2 Використовуючи методику аналітичного методу (метод коефіцієнтів) на підставі даних таблиці 4.1.2 визначити суму виручки від реалізації підприємства на плановий рік.

1.3 Проаналізувати динаміку виручки від реалізації та накресліть її графік. Які фактори вплинули на зміну виручки від реалізації?

Методичні вказівки до виконання

Для виконання цього завдання необхідно вивчити тему № 3 «Грошові потоки, доходи і витрати на підприємствах міського господарства». Сума виручки від реалізації продукції (послуг) є доходом комунального підприємства. Його обчислюють як добуток тарифу на обсяг виробничої програми.

На комунальних підприємствах застосовують одно- або багатоставочні тарифи. Для підрахування суми доходу на плановий період:

при одноставочних тарифах – обсяг продукції (послуг), що намічені до реалізації, множать на тарифну ставку за одиницю продукції (послуг);

при багатоставочних тарифах – спочатку весь обсяг продукції (послуг), що намічені до реалізації, розподіляють за групами споживачів, для яких встановлено різні тарифні ставки. Потім підраховують доходи за кожною групою помноживши обсяг реалізації по групі на відповідну тарифну ставку. І нарешті, доходи всіх груп споживачів складають. Одержана сума і є доходом підприємства.

Виробничу програму визначають за галузевими методиками.

Обробка білизни в механізованих пральнях містить ряд послідовних операцій, основними з яких є: прийом та мічення білизни, сортування, прання, віджимання, сушіння, прасування, підбір та видача готової білизни.

Виробнича потужність пральні та її виробнича програма визначаються продуктивністю провідної ланки – прального цеху.

При обчисленні виробничої потужності пральних машин виходять з норм завантаження, що встановлені «Правилами технологічного процесу обробки білизни».

Виробнича потужність пральні за зміну (пропуск сухої білизни) визначається як добуток норми завантаження пральних машин, кількості пральних машин і числа оборотів (циклів) однієї машини за зміну.

Кількість оборотів (циклів) однієї пральної машини за зміну визначається співвідношенням тривалості зміни (в хвиликах) та середньої тривалості одного циклу прання, що приймається на підставі технологічних нормативів.

Виробничу потужність пральних машин за плановий період (рік) у тоннах сухої білизни визначають, помноживши виробничу потужність за зміну на кількість машино-змін у роботі.

Кількість машино-змін у роботі визначають, помноживши коефіцієнт змінності на кількість днів роботи пральні, зменшену на величину планових витрат часу на ремонт.

Коефіцієнт змінності, виходячи з нормальної для пральні двозмінної роботи, приймають у планових розрахунках виробничої потужності – 2. Кількість днів роботи пральні дорівнює кількості календарних днів, зменшених на вихідні й святкові дні.

Виробничу програму пральні обчислюють, помноживши величину виробничої потужності за зміну на кількість змін роботи пральні. При цьому кількість днів роботи, коефіцієнт змінності, кількість змін роботи встановлюють, виходячи з режиму та умов роботи прального цеху та пральні в цілому, що передбачені на плановий період.

У плані визначають коефіцієнт використання виробничої потужності. Його обчислюють як співвідношення пропускання сухої білизни та виробничої потужності підприємства за той самий період.

Таблиця 4.1.1 – Вихідні дані для розрахунку виробничої програми механізованої пральні на поточний рік

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 Кількість пральних машин, од.	75	73	72	76	77	74	79	78	71	60
2 Паспортна місткість однієї машини, кг	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
3 Коефіцієнт завантаження машин	0,93	0,91	0,92	0,94	0,95	0,89	0,90	0,92	0,88	0,87

Продовження таблиці 4.1.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
4 Кількість : — циклів однієї машини за зміну — днів роботи за рік	6 261	6 262	6 268	6 270	6 271	6 266	6 265	6 264	6 263	6 273
5 Простої машин у ремонті від загального фонду робочого часу, %	9,0	8,1	7,8	8,5	7,9	9,1	8,9	8,7	8,6	9,1
6 Коефіцієнт змінності	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
7 Питома вага кількості білизни, що обробляється за заявками населення, %	85	86	87	88	89	84	83	82	90	91
8 Середній тариф за прання 1 кг сухої білизни, грн — для населення — для організацій	14,0 18,1	14,1 18,2	14,2 18,3	14,3 18,4	14,4 18,5	14,5 18,6	14,6 18,7	14,7 18,8	14,8 18,9	14,9 19,0

Таблиця 4.1.2 – Дані про зміну показників роботи пральні в наступному році

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 Коефіцієнт кількості пральних машин у наступному році (до поточного року)	1,05	1,1	1,07	1,09	1,08	1,06	1,08	1,04	1,04	1,11
2 Коефіцієнт тривалості роботи (кількість днів) за рік	1,07	1,08	1,09	1,0	1,1	1,05	1,02	1,11	1,09	1,04

Продовження таблиці 4.1.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3 Коефіцієнт зміни середнього тарифу за прання 1 кг сухої білизни										
– для населення	0,99	0,98	1,0	1,01	0,97	1,02	1,01	1,03	1,0	0,95
– для організацій	1,07	1,1	1,11	1,09	1,01	0,99	0,98	0,97	1,0	1,01

Розрахунок обсягів виручки від реалізації послуг на поточний та наступний роки виконайте в таблиці 4.1.3.

Таблиця 4.1.3 – Розрахунок виручки від реалізації послуг (прання білизни)

Показники	Поточний рік	Наступний рік	Відхилення
1 Пропуск сухої білизни в натуральній вазі, кг - всього у т.ч.: – для населення – для організацій			
2 Середній тариф за прання сухої білизни, грн – для населення – для організацій			
3 Обсяг реалізації послуг, тис. грн, - Всього у т.ч.: – для населення – для організацій			

Далі зробіть висновки щодо змін виручки від реалізації та надайте графічне зображення її динаміки. Назвіть фактори, що вплинули на зміни.

Завдання № 2. Визначення витрат на виробництво та реалізацію послуг (собівартості) комунального підприємства

2.1 Використовуючи методику нормативного методу планування на базі вихідних даних особистого варіанту таблиці 4.1.1 визначити суму витрат на виробництво та реалізацію послуг механізованої пральні на поточний рік.

2.2 Виходячи з результатів завдання 1 та використовуючи метод коефіцієнтів на підставі даних таблиць 4.1.2 та 4.1.3 визначити суму витрат на виробництво та реалізацію послуг механізованої пральні на плановий рік.

2.3 Проаналізувати динаміку витрат, визначити вплив факторів на зміну показника. Структуру витрат підприємства подайте у вигляді структурної діаграми.

Методичні вказівки до виконання

Планування собівартості робіт (послуг) підприємств (організацій) є складовою частиною планування їх діяльності і являє собою систему обґрунтованих техніко-економічних розрахунків, що відображають величину витрат, які включаються до складу собівартості робіт (послуг).

Розрахунки планової собівартості окремих видів робіт (послуг) використовуються для визначення потреби в обігових коштах, планування прибутку формування цін тощо.

Калькулювання собівартості – це визначення розміру витрат у грошовому вираженні на виробництво одиниці певного виду робіт (послуг) по окремих видах витрат. За допомогою калькулювання визначаються собівартість одиниці робіт (послуг), всього їх обсягу, витрати на виробництво по окремих структурних підрозділах підприємства (цехах, дільницях), по різних виробничих процесах і в цілому по підприємству (організації).

Планування собівартості житлово-комунальних послуг здійснюється підприємствами (організаціями) галузі та їх структурними підрозділами одночасно з розробкою їх загальних річних, квартальних, а за необхідності - місячних планів.

Витрати на виробництво робіт (послуг) у вартісному вираженні формують її собівартість. Цей показник є одним з найважливіших економічних показників господарської діяльності підприємства (організації). У ньому відображаються всі фактори, які мають вплив на ефективність діяльності кожного суб'єкта виробництва.

Планування собівартості виконання робіт, надання послуг підприємства (організації) здійснюють, виходячи з умов своєї діяльності та згідно з Інструкцією. При цьому планова собівартість робіт (послуг) може визначатися як по підприємству в цілому, так і по окремих структурних підрозділах.

Розробці плану з собівартості на підприємстві (організації) передуює всебічний і об'єктивний аналіз його виробничо-господарської діяльності за попередні періоди.

Планування собівартості здійснюється нормативним методом, при якому розмір витрат по кожній їхній складовій встановлюється на підставі визначених законодавством України (відповідними нормативними актами), а також прийнятих на підприємстві (організації) норм використання сировини, матеріалів, палива тощо, норм і розцінок оплати праці, нормативів витрат по управлінню і обслуговуванню виробництва та норм на інші елементи витрат на виробництво.

Тільки по окремих елементах витрат, де неможливе їх об'єктивне нормування, планування проводиться на підставі фактичних витрат за попередні роки, кошторисів цих витрат або інших факторів.

Наявність всього комплексу вказаних норм і нормативів на підприємстві (організації) є обов'язковою умовою його функціонування.

Планова собівартість по підприємству в цілому і його структурних підрозділах визначається техніко-економічними розрахунками за статтями витрат на підставі технічних норм, нормативів, інших параметрів виробничого процесу, що фіксуються технічною документацією з урахуванням економічних умов виробництва, умов оплати праці, цін на ресурси, нормативів платежів і зборів, інших факторів, що визначаються законами та обов'язковими нормативними актами.

Вихідними даними для проведення техніко-економічних розрахунків є:

- 1) планові обсяги виконання робіт (надання послуг) в натуральному і вартісному вираженні;
- 2) норми витрат матеріальних ресурсів для виконання робіт (послуг) і розрахунки потреби в ресурсах у натуральному вираженні;
- 3) договори на постачання матеріальних ресурсів, необхідних для обслуговування виробництва, в яких зазначено умови їх виконання та оплати;
- 4) норми витрат праці, розрахунки чисельності й професіонального складу робітників, умови оплати їх праці, що визначаються колективними договорами і контрактами;
- 5) економічні нормативи і норми: амортизаційних відрахувань, відрахувань на соціальні заходи, податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законодавством тощо;
- 6) плани організаційно-технічних заходів щодо технічного переоснащення та удосконалення організації виробництва, економії матеріальних ресурсів, поліпшення використання праці, спрямовані на усунення зайвих витрат і втрат.

Зведений план собівартості робіт (послуг) підприємств (організацій) житлово-комунального господарства складається на підставі таких розрахунків:

- 1) витрати на сировину, матеріали, паливо, енергію, інші матеріальні ресурси в основному виробництві;
- 2) витрати на покупну продукцію (використовується на підприємствах водопровідного та теплового господарств щодо води та теплоенергії, придбаних у сторонніх підприємств);
- 3) витрати на роботи та послуги виробничого характеру сторонніх підприємств і організацій;

4) основної та додаткової заробітної плати робітників, зайнятих у виробництві робіт (послуг), з відрахуванням на соціальне страхування;

5) кошторисів витрат (калькуляцій собівартості продукції) структурних підрозділів допоміжного виробництва;

6) кошторисів витрат, пов'язаних з підготовкою та освоєнням виробництва, (пускових витрат);

7) кошторисів витрат на утримання та експлуатацію устаткування;

8) кошторисів загальновиробничих і загальногосподарських витрат;

9) кошторису позавиробничих (комерційних) витрат.

Розрахунок витрат на сировину, матеріали, технологічне паливо та енергію в основному виробництві складається на підставі даних про обсяг виробництва у плановому періоді, технічно обґрунтованих норм витрат матеріальних ресурсів на одиницю робіт (послуг), встановлених для планового року з урахуванням передбачених у плані змін у використанні техніки, технології та організації виробництва.

Розрахунок витрат на покупну продукцію (вода і тепло, придбане у сторонніх організацій для підприємств і організацій водопровідного та теплового господарств) проводиться на підставі запланованих обсягів реалізації послуг, існуючих потужностей власного виробництва, тарифів на зазначені види матеріальних ресурсів та умов укладених договорів на їх поставку.

Розрахунок витрат на роботи та послуги виробничого характеру сторонніх підприємств і організацій здійснюється на підставі запланованих обсягів їх проведення (надання), цін і тарифів на них, а також умов укладених договорів на їх проведення.

Розрахунок основної та додаткової заробітної плати робітників, зайнятих на виконанні робіт (послуг), здійснюється окремо для робітників, які знаходяться на відрядній оплаті праці, і робітників, які перебувають на погодинній оплаті праці.

Сума основної заробітної плати робітників за відрядною оплатою праці розраховується, виходячи з планового обсягу виробництва робіт (послуг), встановленої трудомісткості (норм виробітку) та відрядних розцінок і середньої годинної (денної) тарифної ставки.

Сума основної заробітної плати робітників за погодинною оплатою праці визначається, виходячи з їх планової чисельності та середньої тарифної ставки або посадового окладу.

Додаткова заробітна плата складається з винагород за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, за особливі умови праці, а також доплат, надбавок, гарантійних і компенсаційних виплат, передбачених законодавством, та премій за виконання виробничих завдань і функцій.

Додаткова заробітна плата планується на підставі розмірів, передбачених Кодексом законів про працю України, іншими актами законодавства України, колективними договорами підприємств з дотриманням норм і гарантій, передбачених законодавством, генеральною, галузевою та регіональною угодами.

Відрахування на державне (обов'язкове) соціальне страхування і на державне (обов'язкове) пенсійне страхування (до Пенсійного фонду), на обов'язкове медичне страхування і на додаткове пенсійне страхування з віднесенням до собівартості робіт (послуг) здійснюється за встановленими законодавством нормами з урахуванням розміру витрат на оплату праці, які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян.

Кошториси витрат, пов'язаних з підготовкою та освоєнням нових потужностей виробництва (видів послуг), складаються на кожний вид нового виробництва (послуг) незалежно від джерела відшкодування цих витрат (фонду розвитку виробництва, оборотних коштів, спеціальних інвестицій). Ці кошториси складаються на основі графіків роботи, нормативів витрат на технічну й технологічну підготовку виробництва (послуг) договорів з іншими організаціями тощо. Окремі кошториси узагальнюються у зведеному кошторисі витрат, пов'язаних з підготовкою та освоєнням нових видів виробництва (послуг), що затверджуються керівником підприємств.

Витрати на освоєння нових потужностей надання послуг (робіт) залежно від характеру виконуваних робіт або прямо відносяться з рахунків заробітної плати, матеріалів на рахунок «Витрати майбутніх періодів» або попередньо враховуються на бухгалтерських рахунках виробництва з використанням відповідних документів (замовлень), що випускаються для цього (перепланування, перестановка і налагодження устаткування тощо) і з цих рахунків перераховуються на рахунок «Витрати майбутніх періодів».

Кошториси витрат на утримання та експлуатацію устаткування складаються структурними підрозділами основного виробництва за відповідними статтями витрат.

Кожна стаття кошторису обґрунтовується плановими розрахунками, вихідними даними, для яких є:

- 1) плановий склад устаткування і транспортних засобів, що визначається, виходячи з норм їх використання і планового обсягу виробництва;
- 2) нормативи витрат рухової енергії за окремими видами устаткування і середні ціни (собівартість) окремих видів енергії;
- 3) норми витрат покупних матеріалів для експлуатації і ремонту устаткування, включаючи запасні частини, мастильні й обтиральні матеріали;
- 4) норми амортизаційних відрахувань;

5) нормативи обслуговування та ремонту устаткування і транспортних засобів допоміжними робітниками;

6) розрахунки розподілу продукції (робіт, послуг) допоміжних структурних підрозділів;

7) розрахунки потреби в малоцінних і швидко зношувальних предметах та інструментах, їх зносу та витрат на ремонт і відновлення.

Загальновиробничі та загальногосподарські витрати плануються на підставі планових витрат кошторисів цих витрат.

Для розрахунку кошторисів загальновиробничих і загальногосподарських витрат вихідними даними є:

1) структура організації управління підрозділами і підприємством у цілому та їх штатні розписи;

2) норми витрат палива та енергії для опалення, освітлення та інших господарських потреб;

3) норми витрат матеріалів на утримання і ремонт будинків і споруд;

4) норми зносу малоцінного і швидко зношувального господарського інвентаря;

5) норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та капітальний ремонт основних фондів та знос нематеріальних активів;

6) кошторис витрат на поточний ремонт основних фондів;

7) кошторис витрат на охорону праці;

8) кошторис витрат на проведення випробувань, дослідів і досліджень;

9) розрахунки розподілу продукції і послуг допоміжних цехів;

10) кошторис витрат на винахідництво та раціоналізацію;

11) кошторис витрат на утримання пожежної і сторожової охорони;

12) кошторис витрат на виробничу практику і підготовку кадрів;

13) розміри податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законодавством;

14) проценти за фінансові кредити, одержані для поповнення власних обігових коштів, а також придбання основних виробничих фондів і нематеріальних активів для поточної виробничої діяльності, незалежно від терміну кредитування; проценти за товарні й комерційні кредити; проценти за користування матеріальними цінностями, взятими в оренду тощо.

Обсяг загальновиробничих і загальногосподарських витрат визначається підсумуванням витрат по кожній їх складовій.

Позавиробничі (комерційні) витрати визначаються на основі плану проведення відповідних заходів та їх кошторисів.

На підставі розрахунків витрат по кожній статті, а також усіх структурних підрозділів підприємства (організації) складається зведений кошторис витрат на

виробництво, який визначає повну собівартість виконання робіт (надання послуг) підприємства (організації) житлово-комунального господарства.

Планова калькуляція являє собою розрахунок планової собівартості одиниці робіт (послуг), здійснений за статтями витрат.

Планова калькуляція складається на рік з розподілом по кварталах.

Основою складання планової калькуляції на підприємстві (організації) є технічно обґрунтовані норми витрат матеріалів і трудових витрат, стандарти на технічні умови, встановлені для конкретного виду робіт (послуг). Калькуляційна одиниця продукції повинна відповідати одиниці вимірювання, прийнятій у стандартах або технічних умовах на відповідний вид робіт (послуг) і в плані їх виробництва в натуральному вираженні. Якщо в плані використовуються дві одиниці вимірювання кількості робіт (послуг), що виконуються, калькуляційною одиницею є одна з них.

У зв'язку з тим, що більшість підприємств (організацій) житлово-комунального господарства виконує один вид робіт або послуг (житлово-експлуатаційні організації, водопостачальні, каналізаційні підприємства, трамвайні чи тролейбусні депо, підприємства теплових мереж тощо) і у них відсутнє незавершене виробництво, то їх калькулювання проводиться прямим методом.

При цьому методі собівартість робіт (послуг) визначається прямим підсумуванням усіх витрат за плановий або звітний періоди.

Собівартість одиниці робіт (послуг) при застосуванні вказаного методу визначається діленням усієї суми витрат на обсяг робіт (послуг) у натуральному вираженні. При цьому всі витрати є прямими.

У випадках необхідності розподілу комплексних статей витрат між окремими видами робіт або послуг (водопровідно-каналізаційні, теплові підприємства, трамвайно-тролейбусні депо) застосовується пропорційний принцип їх розподілу, а саме відповідно до:

- 1) обсягу витрат на оплату праці робітників, зайнятих в основному виробництві;
- 2) обсягів виконання робіт (послуг) у натуральному вираженні;
- 3) вартості основних виробничих фондів.

Для складання планової калькуляції необхідно обчислити потреби підприємства в окремих видах експлуатаційних витрат.

Вихідні дані для розрахунку витрат на виробництво і реалізацію у поточному році наведені в таблиці 4.2.1.

Таблиця 4.2.1 – Вихідні дані для розрахунку витрат на виробництво і реалізацію у поточному році

Показники	Значення
1	2
1 Пропуск сухої білизни, в т. ч для населення	За даними табл. 4.1.3
2 Норматив витрат на 1 т білизни, кг:	
– мила;	18,0*
– крохмалю;	35,0*
– прального порошку	20,0*
3 Ціна за 1 кг, грн:	
– мило;	38,0*
– крохмаль;	26,0*
– пральний порошок	34,0*
4 Витрати теплоенергії, Гкал	720*
5 Вартість 1 Гкал теплової енергії, грн	654,0*
6 Заявлена потужність електродвигунів пральні, кВт	60*
7 Середня тривалість роботи двигунів за добу, год.	10,0*
8 Кількість днів роботи пральні за рік	280*
9 Витрати електроенергії для освітлення:	
– кількість ламп, од.;	70*
– потужність 1 лампи, Вт;	75
– тривалість роботи 1 лампи за добу, год	12,0*
10 Вартість 1 кВт-год електроенергії, грн	2,435
11 Витрати води:	
– на обробку 1 кг білизни, л;	80,0*
– на інші цілі, м ³ ;	590*
– тариф за 1 м ³ водопостачання, грн;	5,26
– тариф за 1 м ³ водовідведення, грн	3,84
12 Амортизаційні відрахування, тис. грн	230*
13 Заробітна плата з відрахуваннями, тис. грн	1640*
14 Загально експлуатаційні витрати, тис. грн	850*
15 Витрати на збут, тис. грн	160*

*Примітка. Зірочка означає, що нуль треба замінити на останню цифру залікової книжки.

Керуючись методикою калькулювання витрат та виходячи з даних, що наведені у таблиці 4.2.1., визначте суму витрат на поточний рік.

Розрахунки виконайте у таблиці 4.2.2.

Таблиця 4.2.2 – Розрахунок собівартості прання білизни

Показники	Поточний рік		
	Всього, грн	На одиницю послуг – 1 кг, грн	Відсоток
1 Матеріали			
2 Теплоенергія			
3 Електроенергія			
4 Водопостачання та водовідведення			
5 Амортизація			
6 Зарплата робітників та відрахування			
7 Загальноексплуатаційні витрати			
Всього експлуатаційних витрат			

Дані про зміни цін на матеріали, енергію та інші ресурси в наступному році наведені в таблиці 4.2.3.

Таблиця 4.2.3 – Дані про зміни цін на матеріали, енергію та інші ресурси в наступному році

Показники	Значення
Коефіцієнти зміни цін і тарифів на комунальні послуги:	
– мило;	1,0
– крохмаль;	1,03
– пральний порошок;	1,1
– теплоенергія;	1,2
– електроенергія;	1,25
– водопостачання та водовідведення	1,15

З урахуванням змін розрахуйте собівартість прання білизни в наступному році в таблиці 4.2.4.

Таблиця 4.2.4 – Розрахунок собівартості прання білизни

Показники	Наступний рік		
	Всього, грн	На одиницю послуг – 1 кг, грн	Відсоток
1 Матеріали			
2 Теплоенергія			
3 Електроенергія			
4 Водопостачання та водовідведення			
5 Амортизація			
6 Зарплата робітників та відрахування			
7 Загальноексплуатаційні витрати			
Всього експлуатаційних витрат			

Проаналізуйте собівартість прання білизни у поточному і наступному роках. Визначте фактори, що вплинули на її зміну.

Завдання № 3. Визначення фінансового результату діяльності підприємства

1.1 Використовуючи метод прямих розрахунків, визначити фінансовий результат від операційної діяльності та чистий фінансовий результат пральні у поточному та наступному роках.

1.2 Визначити рівень рентабельності послуг механізованої пральні.

1.3 Надати рекомендації щодо покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Методичні вказівки до виконання

Для виконання цього завдання необхідно вивчити тему №4 «Формування і розподіл прибутку підприємств міського господарства».

Для визначення фінансового результату потрібно порівняти доходи та витрати. Якщо доходи підприємства перевищують його витрати, фінансовим результатом є прибуток, в противному випадку – збиток.

Валовий прибуток (збиток) визначається як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Прибуток (збиток) від операційної діяльності розраховується як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Чистий прибуток – це фінансовий результат діяльності, зменшений на податку на прибуток.

Підприємства побутового обслуговування населення та ряд комунальних підприємств визначають рівень рентабельності співвідношенням фінансового результату, отриманого від реалізації продукції (робіт, послуг) – валового результату до собівартості цієї продукції (робіт, послуг). Цей показник відображає розмір прибутку, що отримало підприємство на кожну гривню експлуатаційних витрат. Формула має вигляд:

$$P_p = \text{ФР}_в \times 100 : \text{ЕВ} \dots\dots\dots(4.3.1)$$

де P_c – рівень рентабельності, %;

$\text{ФР}_в$ – валовий фінансовий результат, тис. грн;

ЕВ – сума експлуатаційних витрат, тис. грн.

Розрахунок валового і чистого результату роботи пральні у поточному і наступному роках виконайте в таблиці 4.3.1.

Таблиця 4.3.1 – Розрахунок валового і чистого результату роботи пральні у поточному і наступному роках, тис. грн.

Показники	Поточний рік	Наступний рік	Зміна
1 Виручка від реалізації послуг,			
2 Податок на додану вартість (20 %)			
3 Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
4 Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)			
5 Валовий результат: - прибуток (збиток)			
6 Витрати на збут			
7. Фінансовий результат від операційної діяльності			
8 Податок на прибуток (18 %)			
9. Чистий прибуток			

За допомогою формули 4.3.1 визначте рівень рентабельності послуг пральні у поточному і наступному роках.

Надайте пропозиції щодо покращення результатів діяльності аналізованого підприємства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М. Д. Фінанси підприємств : навч. посібник / М. Д. Білик. – Київ : Центр «Методика-інформ», 2003. – 201 с.
2. Брусов П. Н. Финансовый менеджмент. Финансовое планирование : учеб. пособие / П. Н. Брусов, Т. В. Филатова. – М. : КНОРУС, 2012. – 226 с.
3. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 512 с.
4. Врублевская О. В. Финансы, денежное обращение и кредит : учебник для вузов / О. В. Врублевская. – 2-е изд. – М. : Юрайт, 2010 г. – 714 с.
5. Колпакова Г. М. Финансы, денежное обращение и кредит : учебное пособие для бакалавров / Г. М. Колпакова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 538 с.
6. Колчина Л. В. Финансы предприятия : учебник для вузов / Л. В. Колчина. – М. : 2000. – 413 с.
7. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування / Г. О. Крамаренко. – Київ : ЦУЛ, 2003. – 224 с.
8. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – Київ : Центр навчальної літератури, 2013. – 504 с.
9. Слав'юк В. П. Фінанси підприємств : навч. посібник / В. П. Слав'юк. – Київ : ЦУЛ, 2003. – 460 с.
10. Управление финансами. Финансы предприятий : учебник / под ред. А. А. Володина. – 2-е изд. – М. : ИНФРА-М, 2012. – 509 с.
11. Фінанси підприємств : підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 4-те вид., перероб. та доп. – Київ : КНЕУ, 2002. – 571 с.
12. Фінанси підприємств житлово-комунального господарства : навч. посібник / [Т. Ю. Юр'єва, І. А. Ачкасов, Г. І. Груба, С. Ю. Юр'єва]. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 200 с.
13. Финансы организаций (предприятий) : учебник для вузов / под ред. Н. В. Колчиной. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 407 с.
14. Шуляк П. Н. Финансы предприятия / П. Н. Шуляк. – М. : ИТК Дашков и К°, 2009 г. – 624 с.
15. Юр'єва Т. П. Фінанси підприємств міського господарства : навч. посібник / Т. П. Юр'єва. – Харків : ХНАМГ, 2003. – 336 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки

до практичних занять, самостійної та контрольної робіт
з дисципліни

«ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

*(для студентів 4 курсу заочної форми навчання
спеціальності 051 – Економіка)*

Укладачі : **ЮР'ЄВА** Світлана Юріївна,
ВОЛГІНА Наталія Олександрівна

Відповідальний за випуск *О. В. Димченко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарової*

План 2016, поз. 301М

Підп. до друку 25.11.2016
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 1,6
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017 р.